

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 705.

CHICAGO, ILL., 17. marca (March 17th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravištvó (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ŽIVELI IMPERIALISTI—S PIŠTOLO NA ČELU.

Ententa — v besedi "ententa" razumemo francoske, angleške in italijanske imperialiste in militariste najgršrega tipa — je sklenila, da izvrši samomor še letos.

Pariški in londonski bankirji in industrijalni magnatje ne morejo čakati na počasni konec; njih zaključek je, da izdahnejo čim prej. Da se razumemo: imperialisti ne mislijo, ne slutijo, da jih jemlje vrag, kajti natančno so podobni norcu, ki si nastavi pištolo na čelo in pravi: To mi ohrani in podaljša življenje...

Ententa je zadnje dni napadla Nemčijo in Rusijo. Nemčijo zato, da dobi milijarde zlatih mark za odškodnino, Rusijo pa zato, ker misli, da je na vsak način potrebno, da se še enkrat preizkusi moč rdeče armade.

Star pregovor pravi: Česar ni, tega niti vojska ne vzame. Ententa je pa šla z vojsko v Nemčijo po milijarde — ki jih ni. Blagoslovljena zaslepljenost francoskih in angleških grabljivcev je — sreča za bodočnost Evrope in vsega sveta. Ako bi bil pisec teh vrstic Gompersove ali Spargotove pameti, bi rekel, da so se ententni samogoltniki zvezali s komunisti v svrhu, da čim prej izzovejo tisto revolucijo, katero tako mrzlično napovedujejo za letošnji prvi maj. Ker pa odklanja te vrste zablodno pamet, je prepričan, da nobena sila ne pripravlja tako ugodnih tal za revolucijo kakor ravno pariška in londonska bankokracija, čeprav si domišljuje, da dela ravno narobe: odganja revolucijo in koplje grob komunizmu.

Ententne čete ne bodo iztirjale od Nemecev polnih vreč zlata, ker jih ni, ustvarile pa bodo v Nemčiji irske razmere. Organiziran odpor Nemčije je nemogoč, ker tam ni več militaristične mašine, ki bi se merila z mašino militariziranih francoskih zamorcev; mogoča pa je guerilna vojna. Zaslužjeno ljudstvo, prežeto z nepopisnim sovraštvom, se bo lotilo individualnih činov nasilja. To rodi masake in splošni rop lastnine v zasedeni Nemčiji; lahko porodi še nekaj hujšega za imperialiste: sovjetsko revolucijo. Torej tisto, kar bi radi preprečili. Preprečavajo pa tako, da rinejo Nemčijo in — sami sebe naravnost v revolucijo. Boljše propagande ne bi mogli vršiti najlevičnejši levičarji v Nemčiji kakršno jim vrše Briand, Foch, Churchill in drugi agentje pariških in londonskih velikih denarnih knezov.

Kdor še misli, da Burboneci pozabijo napake in se česa nauče, naj se obrne in spi dalje. Burbonska ententa ni prav nič pozabila in ničesar se ni naučila iz svojih dosedanjih izkušenj z Rusijo. Medtem ko na eni strani z bajoneti in topovi išče škrinj zlata v Nemčiji, se je na drugi strani ponovno vrgla na Rusijo. Ofenziva proti sovjetski Rusiji je dvojna: laži v časopisju in intrige v Petrogradu. Toda laži ne premotijo nikdar več, in ruski proletarijat, ki že štiri leta drži bakljo revolucije in s čudovito vztrajnostjo odbija kapitalistične ofenzive, nedvomno odbije tudi ta napad.

Napadov bo še več. Svetovni kapitalizem ne bo miroval, ker ne more. Francoski in angleški bankirji, ki nika^{kor} ne morejo pozabiti milijard, posojenih ranjkemu carizmu, bodo mirovali takrat, kadar jih ne bo več. Arthur Brisbane jim sicer svetuje, da naj pozabijo na milijarde in v bodoče naj ne posojujejo več avtokratom — ampak Brisbane naj rajši svetuje kraguljem, da naj lovijo odslej samo vrabce in puste piščeta pri miru.

Napadi na Rusijo se bodo ponavljali. Imperialistična ententa izvrši še marsikak zločin, predno te lebné v prepad. Reakcija, ki danes divja v vseh vazalnih državah ententnega kapitalizma — posebno v Italiji, Jugoslaviji, Čehoslovakiji, Rumuniji in na Poljskem — je odsev splošne kapitalistične zbesnelosti, ki ima svoj sedež v Parizu.

Težke čase preživlja proletarijat v Evropi. Sedanji mir je hujši od vojne; lažnjivi mir je krvav in drugačen ne more biti, ker tako velevala diktatura kapitalizma. Krvavi mir, sloneč na golih bajonetih in odprtih topovnih ceveh, je edina "normalnost" razmer, edina "rekonstrukcija", ki je mogoča v svetu pokajočega in razpadajočega profitnega sistema.

Značilno je, da so počile vesti o "revolti in padanju" sovjetov v Rusiji istočasno, ko so ententne čete zasedle nemška industrijalna mesta ob Renu. To je pobožna želja francoskih kapitalistov, ki živijo v večnem strahu, da se Nemčija zveže z Rusijo. Pariški finančni knezi si ničesar bolj ne žele, kakor padca ruskih sovjetov, kajti potem je po njihovih računih Nemčija in zraven še Rusija odprta njihovemu izkoriščanju. Bistroidni so toliko, da vedo, da Poljska ne more zabraniti alijance združenja ruskega in nemškega proletarijata, čeprav so vrgli milijone za zgradbo poljskega plota; slepi pa so toliko, da ne vi-

dijo revolucionarne sile v francoskem in nemškem proletarijatu, ki jim je ravno tako nevaren kot ruski. Foch in njegovi militaristi lahko okupirajo vso Nemčijo in jo spremene v gospodarsko puščavo, lahko pošljejo celo armado špionov in intrigantov v Rusijo, da hujskajo rusko ljudstvo na bratomorni boj — kapitalizma s tem ne bodo rešili. Kapitalistični polom v Evropi je neizogiben.

Ako bi dal Bog noreem pamet, bi bilo drugače, ker pa ne verujemo v čudeže, ne pričakujemo nič drugega, kakor da si imperialistična ententa izkoplje grob in leže vanj v najkrajšem času. Pri tem dobrem, hvalepolnem delu je ententa zelo pridna. Najmočnejši sunki v stebre, ki drže njeno prhlo stavbo, prihajajo od njene roke. Naj jo spremlja dosedanja sreča do konca!

Ali more socializem pomagati?

Kaj bom s socializmom? Saj ne more nič pomagati!...

Kdo še ni slišal takih modrih besed iz ust delavca prekratkih misli? Socializem mu ne more pomagati v njegovi bedi: Ne more mu dati dela, ne more mu pribaviti hrane, ne more mu poskrbeti stanovanja.

Silna kriza je v Ameriki; kamor se človek ozre, povsod je brezposelnost. In brezposelnosti sledi silna mizerija, lakota, prezebanje, potikanje od ulice do ulice po cele noči. Strašno je.

In socialisti? Ali morejo to izpremeniti? Ali morejo pomagati?

«Ne. Nič ne morejo pomagati. Posamezen socialist morda lahko pomaga v posameznem slučaju toliko, kolikor more sploh pomagati revež revežu. Lahko da temu ali onemu par centov, ali pa vzame za silo koga čez noč pod streho. V splošnem ne pomeni to nič. Beda ostaja. Celo morje bede, v katerem se nič ne poznajo posamezne kapljice, niti gost dež ne.

Čemu bi torej bil socialist?

Kadar je jetika v zadnjem štadiju, ne more pomagati noben zdravnik na tem svetu. Čemu je torej treba zdravnikov? Proč z njimi!

To je prav tako pametno kakor vprašanje čemu je treba socializma.

Ni je sile na svetu, ki bi mogla delavstvu toliko koristiti kolikor socializem. Ali treba se je potruditi, da ga človek razume. Kadar teče voda v grlo, je prepozno. Socializem pa ravno upozarja na povodenj in na bližajoči se potop, pa uči delavstvo, kako si o pravem času zgradi ladjo, ki ga bo rešila.

V sedANJI brezposelnosti ne more socializem prinašati pomoči. Ali te velikanske brezposelnosti ne bi bilo, da je delavstvo že prej poslušalo nauk socializma in se ravnalo po njem.

Socializem hoče delavstvo odvaditi od vere v čudeže. Sneti mu hoče mreno z oči in mu pokazati stvari take, kakršne so, v pravi podobi in v pravi luči.

Razumemo, da se marsikdo ravno tega brani. Kajti že sama slutnja pove človeku, da bo videl veliko več grdega kakor lepega, če bo jasno gledal. In tega se veliko ljudi boji. Mnogo jih je, ki mislijo, da se življenje vendar laglje prenaša, če je vsaj z lažjo ozaljšano. Zato si skušajo prikriti resnico, beže od spoznanja in se zarivajo v temo.

Oni verujejo, da je Bog človeku v paradižu prepovedal sad spoznanja, da je bilo to božansko mdro, in da je Adam smrtno grešil, ker je notel več vedeti, nego mu je bilo dano od Boga.

Sami nočejo posnemati Adama in ostanejo rajši nevedni.

Ali nič na svetu ni bolj potrebno kakor boj proti nevednosti. In tudi najvernejši ljudje bi se v tem oziru lahko potolažili; kajti če je vse od Boga, tedaj je od njega tudi človeški razum, ki hrepeni po znanju. In tudi to hrepenenje samo mora biti tedaj od njega.

Nevednemu ni mogoče pomagati. Kajti če bi se mu tudi pokazala pomoč, je ne bi znal porabiti. Za delavca je pa še prav posebno potrebno znanje in spoznanje, zakaj njegova beda je posebna reč. To namreč ni beda posameznega človeka, ampak beda velikega razreda, ki nosi križ ves iz enakih razlogov.

Delavcu se ne godi slabo zato, ker je Pavel, Tonetov sin, ali pa zato, ker je doma iz Žabje mlake, temveč zato, ker je član delavskega razreda, katerega mu je naložena težka butara brez obzira na to, če imajo njegovi člani svetle ali črne lase, še so rojeni v Evropi ali v Ameriki, če verujejo v krščanskega, turškega ali pa nobenega Boga.

To je prvo in najvažnejše, kar mora delavec vedeti in razumeti. Kajti iz tega dejstva izvira drugo, da se more delavec le s svojim razredom skupaj rešiti.

Socializem odpira delavstvu pot do tega spoznanja. S tem mu daje prve pogoje za osvoboditev in rešitev. Če doseže delavstvo to spoznanje, mu ne bo težko nadalje spoznati, da je treba skupnega nastopa vsega delavskega razreda, kajti da je v slogi moč, je že tako stara resnica, da jo menda vsakdo razume, če se mu le pokliče v spomin.

Ako bi bilo delavstvo poslušalo glas socializma, ko še ni bilo sedanje brezposelnosti in si priborilo moč, tam kjer se odločuje o pogojih življenja, zlasti na političnem polju, tedaj bi bilo s svojo politično močjo lahko preprečilo sedanje bedo.

Nihče ne more reči, da ne bi bilo v Zedinjenih državah dosti dela za vse, ki ga iščejo, če bi se le pametno uredilo. Tam kjer delajo ljudje po deset, dvajset, štirinajst ur na dan, kjer se dela čez čas kakor v blaznici, bi na tisoče ljudi lahko dobilo posla, ako bi se delalo le po osem ur.

Zveza, države in občine bi lahko izvršile nešteta koristna javna dela, ako bi jih vzele v svoje roke in ako bi se ozirale na interese splošnosti. To pa bi morale, če bi v njih odločevali zastopniki splošnosti, zastopniki ljudstva, v prvi vrsti zastopniki delavskega razreda, ki bi bili tudi odgovorni svojim volilem.

Tako more socializem pomagati. In to je edina resnična pomoč.

Kdor pričakuje čudežev, ga bo socializem moral razočarati. Od socializma jih pameten človek že zaradi tega ne more pričakovati, ker mu jih socializem ne obljubljuje. Narobe. On zahteva od delavca, da veruje v resničnost in da jo spoznava.

Kdor sledi socializmu na tej poti, pa ne bo mogel biti nikdar razočaran. In to je edina pot, ki drži do cilja.

Kapital je izgubljeni sin dela.

Ves kapital je dete velikega Dela. V začetku je delo porodilo kapital z velikimi mukami, a danes se kapital norčuje in zasmehuje svojega roditelja. Kapital je velik lažnih, ko pravi, da je delo odvisno od njegove eksistence. Kapital je v boju s svojim velikom očetom neprenehoma odkar je delo dovolilo kapitalu nositi dolge hlače. Kapital se je tako blazno razpasel, tako svinjsko omastil, tako nesramno objedel, da se prav nič ne zmeni za svareč glas svojega roditelja, niti se ne briga, kaj bo iz njega in očeta.

Kapital je invadiral vsa pota človeškega napredka in pustil svojo slinavo sled na celinah in morju. Njegova razuzdanost je povzročila težko bolezen človeški družini, tuberkularno bolezen, in delo se tudi čuti prizadeto.

Delo proizvaja vse potrebščine za življenje in jih daje kapitalu, kakor bedasti starši dajejo ekstravaganтному otroku denar toliko časa, da zapravijo zadnji belič. Delo naredi papir, tiskarske stroje in črnilo, tiska denar in potem ga položi v železne shrambe kapitalistov, ki jih tudi samo zgradi; istočasno se delo zaveže, da bo s svojo lastno eksistenco garantiralo vrednost denarja. Delo raje globoko v osrčju matere zemlje, vlači na dan zlato in srebrno rudo, gradi topilnice in čistilnice, pretaplja rudo v kovino in kuje denar, katerega zopet polaga v blagajne kapitalistov. Blagajne so tudi produkt dela. Delo si pridrži le toliko denarja, da si more nabaviti najnujnejše za svoj obstanek — in to le za malo časa.

Delo obdeluje zemljo, in ko zbere najlepše in najboljše sadove svojega nabora, jih pridno zloži na mize kapitalistov ter napolni z njimi krožnike in skleda, ki jih je tudi ono naredilo; njemu pa ostane le toliko prigrizka kolikor mu dovoli kapital, da se obdrži na življenju.

Delo lomí kamen, ga kleše in ogladi ter sezida palačo, ki bi ugajala Bogu samemu. Ko je palača umetniško dekorirana in opremljena z vsemi izdelki in izumi znanstvenega dela, tedaj delo posadi kapitalista v krasni avtomobil, — ki je tudi njegov plod — ga pelje po železnici — takisto njegov plod — oblečenega v najfinejša oblačila — tudi njegov plod — in postreženega z dobrimi cigarami in pijačami — ravno tako njegov plod — ter ga ustoliči v novi palači. Nato gre delo v banko, katero je tudi samo sezidalo, in si vzame petinko denarja, katerega je samo skovalo oziroma natisnilo in mu zajamčilo vrednost,

in po postavah kapitala je naplačano za zgradbo palače. Palača je zdaj kapitalistova; delo je tako velikosrčno, da ne zahteva niti najemnine. Nato gre delo s kapitalistovim dovoljenjem v kakšen najslabši kraj na svetu, hitro zbije skupaj nekaj desek, naredi slabo kolibo in v njej se nastanijo delavci, njegova žena in otroci. Kapitalist pa pravi, da je koliba v nevarnosti pred sovražnikom — zunanjim in notranjim, zato mora biti del delavstva oborožen in od časa do časa mora pobijati brate svojega lastnega razreda — v obrambo svoje kolibe.

Kapitalist vstaja pozno, zajtrkuje opoldne, obeduje zvečer in večerja o polnoči. Delo mu preskrbi vse in znosi vse. Ko se nasiti, leži na mehkem naslanjaču — plod dela — in čita časopis — plod dela — čita najnovejše novice z bojišča — kjer delavci branijo svoje kolibe in razširjajo njegove trge. Delo mora celo plačevati stanarino za bivanje v kolibah. Delo, nezmožno ukoriti svojega lastnega otroka, trpi vedno večje krivice, ki jih zavdaja njegov izgubljeni sin kapital, okužen od smrtne bolezni kapitalizma.

Kadar kapitalist oboli ali se po nesreči rani, takoj hiti delo k njegovi postelji, tiplje mu žilo, gleda na jezik in si beli možgane, kako bi mu vrnilo zdravje. Napiše recept na papir, ki je njegov produkt, in mu nabavi pravilno vsoto medicín, ki so njegov produkt, skrbi zanj noč in dan, dokler ne ozdravi. Delo tiska buletine o stanju kapitalistovega zdravja, tako da vsa dežela ve vsako uro, dali se obrača bolezen na boljše ali slabše. Kadar kapitalist kljub vsej skrbi dela umre, razglasi delo žalostno novico daleč naokoli, piše mu nekrologe z znanimi frazami, zavije njegovo truplo v dragocene tkanine in na njegov grob postavi visok spomenik iz najbelejšega mramorja, na katerem vkleše slavospev, ki imh ohraniti spomin na kapitalista dolgo vrsto let pred nami. Delo nikoli ne izkaže take časti članom svojega lastnega razreda. Kadar umrje revež, proletarec, ga delo navadno pokoplje brez vsakih ceremonij na občinskem pokopališču, kjer ni spomenikov niti žalovalcev.

Delo ustvarja zabavo, letovišča, živež, obleko in lepa stanovanja kapitalistom, zase pa obdrži le toliko, da ima komaj za golo eksistenco. Ako se kdo iz razreda dela osmeli, da pove to resnico na glas in kapitalistom v obraz, skočita po njem kapital in nezavedno delo, ga preganjata, zapreta v ječo — ki jo je sezidalo delo največ zase — in ga ubijeta s kroglo — katero je vtilo delo največ zase — ali ga z davita z vrvjo — katero je spletlo delo največ zase.

Delo je bilo daritveni kozel dolgo dolgo časa. Ali že se kažejo znamenja, da se delo dramí. Pojavili so se znaki izpremembe delu na korist. Čas očetovske sodbe in kazni se bliža. Večkan vstaja!

†Vstani, delo, vstani in tirjaj svojo pravico!

500 jugosl. članov v splošni socialistični stranki Amerike ni mnogo, toda stari pregovor, ki velja še danes, pravi: "Od zrna do zrna pogača, od kamna do kamna palača."

Ivan Molek:

Junakova nagrada.

— — — — — in noč je bila
svetlejša od dneva — tisoč
rdečih bliskov zlitih v enem,
ko smo, mi kosci, šli na košnjo
krvavo... Pokosili polje smo dočista.
Junak — so rekli — vsi junaki,
nagrada čaka vas velika,
nikdar vas domovina ne pozabi.
In zdaj: kje moja je nagrada?
Kje domovina, da mi plača?
Zastonj da smo kosili onkraj morja?
O domovina, mar si pozabila
na kosce, na junake svoje?

Junaku oder so podrli
in v ječo ga zaprli.
So rekli: To je trik,
nevaren človek, boljševik!

Wilson in Harding.

Dne 4. marca je Wilsonova administracija prenehala s svojo funkcijo in namesto nje je nastopila Hardingova. Wilsonovo administracijo je kontrolirala demokratska stranka, Hardingovo bo kontrolirala republikanska.

Wilson je bil predstavnik stranke, ki zastopa srednje ali meščanske sloje — elemente, ki vrjamejo v individualno prizadevanje gospodarskih zadev in gospodarsko tekmo, ki se zreali v kapitalistični družbi v avtokratičnih trustih in monopolih, v socialistični družbi pa se bo zrealila v industrialni demokraciji. Demokratska stranka v Ameriki predstavlja dobo, v kateri je bil kapitalizem še v povojih in je dovoljeval za svoj razmah in fizično porast medsebojno gospodarsko tekmo.

Osem let je imela ta stranka vladne vajeti v rokah, in v teh osmih letih ni storila za svoja načela ničesar. Kar se tiče individualnega prizadevanja v gospodarskih rečeh, je ostalo vse tako, kakor je bilo, izvzemši dejstva, da so postali tisti, ki so se v gospodarskih rečeh individualno prizadevali, da postanejo tisto, kar imajo postati, še večji denarni mogotci. Pa tudi druge politične stranke — razen prohibicionistične — niso imele od demokratske administracije nobene koristi, pač pa velikansko škodo; kajti kar se vzdrževanja ameriških tradicij o svobodi govora, tiska in svobodnega shajanja tiče, ni teh zadev nobena druga administracija v zgodovini tako samooblastno zatirala, kakor demokratska. To je zadelo seveda v prvi vrsti najnižje sloje. Wilson je pač vodil svojo sabotažo tudi napram nekaterim kapitalistom, ali pri stresanju jeze nad njimi ni bil nikdar tako velik in mogočen, kakor tedaj, ko je grmel in udrihal po delavstvu in njihovih organizacijah. Med tem ko je rohnol proti Wall

streetu s svetopisemskimi gestami in je vodil po svojem justičnem oddelku proti trustom tožbe, so se mu trustjani smejali in se tako reorganizirali, da je postal njihov trust še jačji. In tako je bilo, da je dobival Wilson tožbe, trusti pa zmago. Tudi z vojno je bilo tako. Amerika je s svojim prizadevanjem dobila vojno — pri sklepanju miru pa je bila poražena. Absolutni autokrat, brutalnež in zmagovalec je bil Wilson edino nad delavskim razredom, ker je vedel, da ni tako jak in mogočen, kakor je kapitalistični. Zavedajoč se tega, je nosil za kapitalistični razred, kadar ga je hotel šikanirati, v svoji levici teologični evangelijski, za delavski razred pa bajonete, ječo in najobčutnejše šikane. Bogate prevarante in grabeže je oproščal ječe in kazni, delavce pa, ki so se drznili zagovarjati svoje ustavne pravice in so skušali izboljšati svoj življenski položaj, je dal aretirati in jih je pustil do danes v ječi. Delavskemu gibanju v Ameriki je povzročila Wilsonova administracija na milijone dolarjev škode, med tem ko je povzdignila kapitalistična podjetja za milijarde. Tako je bilo z Wilsonovo administracijo. Dne 4. marca je odšel Wilson iz Bele hiše od vseh strani obsovažen in bolan, in lahko rečemo najnezadovoljnejši predsednik, ki je kedaj predajal svoj urad nasledniku stranke, ki je povzročila poraz stare administracije.

Njegovo mesto je zavzel Warren G. Harding iz Ohio. Hardingova zgodovina ni bogve kako zanimiva. Po svojem poklicu je Harding baže časnikar. Po mišljenju je konservativen — tak, ki si vzlie znanju, da ameriško ljudstvo nima resnične demokracije, domišlja, da ga v sto procentnem amerikanizmu posnema lahko vsak Amerikanec. Po mišljenju in po svoji aktivnosti pravijo da je podoben McKinleyu.

Hardingu je Amerika panj, v katerem so vse sorte čebele, a vse morajo biti podrejene eni sami volji, ki se pretaka skozi Belo hišo in skozi "red, kakršen je." Vsaka namera ali prizadevanje, da se današnje razmere v deželi izboljšajo izven tistih, ki imajo v tem panju prvo besedo, je po njegovem mnenju "taboo", ali po naše prepovedano. To mišljenje je s kapitalistični načeli popolnoma v soglasju.

Pri svojem vladanju Harding ne bo imel tistih težav, ki jih je imel Wilson, ko si je vbijal glava, da strmoglavi truste; Harding je zagovornik velebiznisa, in si bo le prizadeval, da postanejo trusti še popolnejši, da bo kapitalizem zavarovan od znotraj in od zunaj. Tarifi, industrialne poravnave in prepovedi štrajkov, so nekatere reči, ki bodo služile za povzdigo kapitalizma. Je pa še več drugih.

Kar se izpopolnjevanje trustov tiče, nimamo socialisti z republikansko stranko nobenih sporekov. Prvič je to stvar kapitalistov samih, drugič smo pa socialisti načelno proti temu, da se trusti razbijajo, kakor to namerava fosilna demokratska stranka; naša trditev je, da imajo priti trusti, kakor hitro so dovršeni in kakor hitro je ljudstvo zrelo za samoodločevanje v industriji, pod kolektivno last produktivnih slojev dežele. Trusti morajo priti po

svoji zgodovinski poti do postaje, ko imajo postati sredstvo za realiziranje industrialne demokracije, namesto avtokracije, kakor je to danes.

Za to izvršitev bo skrbela socialistična stranka, ki izobrazuje ameriško delavstvo tako, da bo ta gospodarski proces in končni prehod razumelo.

Iz Hardingovega vstoličnega zagovora je posneti, da se nekaterih važnih političnih in gospodarskih izprememb, ki so na poti, zaveda. Da se potolaži razburjene duhove, ki zahtevajo vse več in več tega kar producirajo, je njegova edina želja, da se vrne dežela nazaj v "normalcy", kakor je bilo nekdanj. Nekako tako je govorila včasih katoliška cerkev. "Nazaj, nazaj, ko grmade so gorele" ...

Kaj pomeni Hardingova administracija za ameriški kapitalizem in kaj za ameriško delavstvo, ni težko izračunati. Pod pretvezo 100 odstotnega amerikanizma bo imel kapitalistični razred po vseh ameriških ustanovah svojo protekcijo. Pošiljal bo v šole, v cerkve, parke, na igrišča, na vseučilišča in v gledališča svoje agitatorje, ki bodo poveličevali gloriozni kapitalistični sistem in "podložnost redu, ki je" ter blatili vse tisto, kar ima namen predrugačiti sedanji kapitalistični sistem. Zameriti jim tega seveda ne more nihče; kajti tudi kapitalistični sistem ima pravico do življenja, dokler se kaže, da hoče živeti. Kako bo kapitalistični razred uspeval s to propagando, z namenom, da ostane zanj vse tako kakor je in še boljše, je odvisno po drugi strani od socialističnega gibanja, ki mora postaviti proti jakim silam kapitalističnega razreda, ki postane pod protekcijo republikanske vlade še jačji, vse svoje moči in vsa sredstva. V teh odkritih bojih smo poznali socialisti republikansko stranko za skozinsko agresivno in zlasti proti delavskemu razredu nepriaznljivo nasprotnico; toda priznati je treba, da se v teh bojih ne ponaša tako hipokritično, kakor se je ponašala demokratična stranka in v zadnjih osmih letih njena administracija.

Navlake, ki so ležale na poti razrednega boja v ameriškem delavskem gibanju se pospravljajo, in interesi delavskega razreda postajajo z vsakim dnem vidnejši. In ko večina ameriškega delavstva spozna svoje interese, tedaj napoči dan 100 odstotnega amerikanizma, ki sta ga vsak po svoje tolmačila Wilson demokrat, in Harding republikanec.

Socializem osvobodi ljudstvo zadrege, kako naj se preživi in kje naj dobi dela.

Lenin in Trockij sta baje zopet v nevarnosti pred kontrarevolucijo, ki prihaja iz petrograjske okolice. To pot je kontrarevoluciji baje na čelu Kerenski. Da bi zapadna "demokracija" rada imela kontrarevolucijo v Rusiji vemo, toda če je to resnica, je drugo vprašanje. In ker se je nečestokrat izkazalo, da so kontrarevolucije v Rusiji že delj časa le želje iz zapada, moramo vzeti te vesti s tako rezerviranostjo na znanje, kakor smo jih jemali prej.

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Coldschmidt.

(Konec.)

V jetniškem taboru v Narvi, poslopju obdanes s debelim in visokim zidom nemškega samostana, sem govoril ure in ure z domov vračujočimi se jetniki. Med njimi si dobil vse vrste človeških bitij; vesele in dobro razpoložene, razjezljive, melanholične, skromne, ošabne in napihnjene. Name je bil napravljen sledeč vtis: Rusija je velika in ker je velika in ima tako mnoge in različne kondicije ter tako mnoge in različne tipe ljudi, je nemogoče, da bi imela dva človeka ene in iste skušnje ali da bi celo te skušnje enako vplivale na vse ljudi. Nekateri so objokavli smrt svojih tovarišev, drugi so pripovedovali o grozotah epidemije, posebno o tifusu in hladnokrvni indiferentnosti. Pripovedovali so mi o nepravilnem postopanju, jezili se, kleli in poleg tega so se spominjali tudi veselih in lepih dogodkov. Pravili so mi o njihovi aklimatizaciji, kako so se prilagodili novemu življenskemu položaju. Na dolgo in široko so pripovedovali kako so postavljali in gradili svoje hiše, kako so postali kmetje, trgovci, špekulanti. Pritoževali so se nad draginjo ali pa naravnost hvalili nizke cene v okrožju, kjer so živeli.

Ali kljub tem se je v vseh zbujalo domotožje, vsi so hrepeneli povrniti se v domovino. Mnogi so celo obupali, da bi sploh še kedaj videli domovino in kar nič niso mogli vrjeti, da so na potu domov. O, da, vrjeli bodo, ko stopijo z obema nogama na rojstno grudo, ko jih bodo pozdravile matere, žene in otroci.

Prizori so bili v srce segajoči. Težko je bilo človeku, ki je šele prišel iz Nemčije stopiti pred te ljudi. Med njimi so bili možje s sivimi lasmi. Bujno barvne vojaške čepice so silile na obrvi očeta in prikrivali od velikih skrbi osivele lase. Ti zadnji opotekovali, zadržani vsled "diplomatičnih pogajanj" in podobnih neumnosti, ti razstrgani ostanki svetovne vojne, so nudili opazovalcem strašen pogled in bili v svarilo svetovni diplomaciji. Ta bestialnost se ne sme več ponoviti, nikoli več ne smejo diplomatični heroji loviti ljudi in jih metati v ječe in taborišča, nikoli več se ne smejo zgoditi ti organizirani lovi na ljudi. Taka zverinska početja morajo enkrat za vselej končati. Ta hulabalu, ta patriotična zbesnelost, to bobnanje in tuljenje in manija mora nehati.

Nekaj strašnega je, ko mora človek ostati, tri, štiri, pet ali celo šest let proti lastni volji v eni ali drugi deželi. Vsak človek ima pravico, da živi kjer hoče in tista znorelost, da se ljudem odvzema ta pravica na lep "diplomatičen" način, je v nebo vpijoča krivica nad človeštvom in zdravim razumom.

Govorite kar hočete o sovjetski Rusiji, vendar priznajte, da od dneva revolucije ni bilo v Rusiji nobenega jetnika več, ampak samo svobodni ljudje.

Človeška svoboda, svoboda spon in suženstva je bila proklamirana tisti dan. Vem kaj boste odgovorili, toda odgovorim vam, da tudi to je bil le začetek. Navzlic vsem tem ruska revolucija se je začela in to ostane neizpodbitno dejstvo in v večen kredit tistim, ki so jo započeli.

Kako morete držati nazaj, samo za en dan, ljudi, ki nočejo ostati v vaši deželi, ampak se hočejo vrniti v svojo domovino? Kako morete siliti ljudi, da ostanejo v jetniških taboriščih samo en dan dalj? Kdo vam daje te pravice, od kod ste? Ali vam vest ne očita največjega prestopka človeških pravic? Kako morejo odgovorni faktorji dihati, jesti in piti, dokler leži v jetniških taborih samo eno človeško bitje?

Človek naj bo svoboden, prost, njegov dom naj bo vesoljni svet. Kamorkoli gre, tam naj bo njegova domovina in če se ga poloti domotožje in se želi vrniti na rojstno grudo, naj gre svobodno in nihče ga naj ne ovira. Nobene pravice nimate vkovati v verige človeška bitja, ker to pravico imajo samo bogovi, toda — bogovi ni.

Povratek.

Na Nikolajevem kolodvoru so se poslovili uradniki komisarijata za zunanje zadeve od članov angleške delegacije, Shawom in Turnerjem. Zdi se mi da so podnesli seboj tudi poslovilno pismo od Lenina. Ne vrjamem, da je bilo to preveč hvaleče pismo, ampak je moglo biti nekak čuden pozdrav, Leninov pozdrav v jako priprostem in nepoliranem jeziku. Vsekako vsebina ni bila prevljudna. Lenin je prepričan, da v dnevnih takih iznenadnih svetovnih izbruhov človek ne more biti vključen, ampak odprt. In kdor hoče biti odprt, bo govoril tako, kakor mu velewa sree in pamet. In kdor je odprt, ni diplomat, ampak nekaj popolnoma družega. Lenin ima diplomatske zmožnosti, a vendar ni diplomat.

Vozili smo se zopet po prostranih poljanah, med zelenimi gorami in skoz tisoče vasi skritimi med močnimi hrasti. Zopet smo pili mleko po 125 rubljev četrt litra, zopet smo spali v sovjetskih vagonih, dobro opremljenih vladnih spalnicah in kradli bogu in sebi dragi, zlati čas. In ker se ni nikomur nikamor mudilo, najmanj pa strojevodji našega vta-ka, smo guzali proti Petrogradu z "neznansko" hitrostjo 20 do 25 kilometrov na uro.

Kar naenkrat je prekinil vlak naš tempo. Naš vagon so pripeli nekemu ekspresnemu tovornemu vlaku. Pripregli so še parlorski voz, kjer smo sedeli in se razgovarjali pri dobrem čaju z ruskimi železničarji. Eden teh je bil član centralnega izvrševalnega odbora ruske železničarske unije. Nemškimi sodrugom pošilja pozdrave, ki jih tem potom izročam nemškim železničarjem.

Po sedemurni vožnji smo dospeli v Jamburg. Tukaj se je začel naš križev pot s potnimi listi, konzularnimi vizeji in raznimi drugimi sitnostmi, ki gredo vspretno s politično "rdečo žnoro". Naši potni listi niso bil v redu, a Estonci nas niso hoteli spustiti v njihovo deželo. Krajevni sovjet v Jamburgu

nas je tolažil z dobro hrano in gostijami in nek železničar nas je okrepčal s krompirjevimi omeleti. Mi pa bi najrajše šli naprej, postajali smo nestrpni in duh v spalnem vagonu nam je postajal zoprn. Meni se je zaželelo po morskem svežem zraku, rad bi bil že doma, da se lotim dela, želel sem si, da bi kmalu zapustil "vzhod" za seboj.

Vzhod sem hotel zapustiti, ker sem dobil ne prebavnost in zabasnost v možganih. Moji živei so bili že prenapeti in utrujeni. V meni je bilo toliko materijala, da sem se začel bati, da ne počim, zato, ven iz Vzhoda, ven, nazaj na Zapad. Odrešiti sem se hotel prinesiti na svet nekaj književnih otrok, ker je bil že skrajni čas.

Konečno smo prišli skozi. V pristanišču Reval nas je že čakal naš parnik. Na parniku je bil nov kapitan, po imenu Kolbe, več pomorščak, kateremu so bila poznana vsa polja min in vsaka čer v Baltiškem morju. Mamš je bilo ime glavnemu strežniku; Mamš je njegovo ime, dasi ne zgleda tak. To vam je fanatik za čisto in blesteče se srebrno namizno orodje, on je večak v umetnosti balanciranja, je artist z namiznim posodjem in njegovo največje veselje je, ako svoje goste dobro hrani. S Kolbijem in Mamšem smo se vozili skoz Helsingfors do Stetina. Angleži so se vozili skoz Stokholm. Mudilo se jim je. Hoteli so v najkrajšem času predložiti svoje zahteve za Rusijo velikemu delavskemu kongresu, ki naj sprejme njihov načrt resolucije, poleg tega so pa skušali pregovoriti svojo vlado, da pokaže svojo barvo. Jaz pa sem potoval s Kolbijem in Mamšom do Stetina. Do vrh glave napolnjen z znanjem o Rusiji, sem silil domov, ker so me prijemale bolečine, ki so postajale čim večje, kolikor večja je bila zamuda v Helsingforsu. Tu sem se sestal s pravimi čudaki in pustolovci, o katerih bom pisal kasneje.

Vozili smo se skoz bele noči.

Ladja je plavala v belih nočeh mimo finskih pečij. Ali so vam znane bele noči ob finskih pečeh?

To niso noči, to so čuda vida, so večne luči, mlečna luč, jako delikatna rmenkasta luč. Enoproten morski ptič je plaval nad morsko cesto, ki se je vila za našim parnikom. Tišina postane mrtvaška. Človek se zgubi in niti ne ve, ako je parnik ustavil ali se še pomiče naprej. Ob parnikovi strani se čuje mrmrajoče žuborenje, kakor če bi parnik stal pri miru. Vse naokrog, v zalivih, v zalivčkih in kanalih in potokih, so čuda iz kamnja in zelenih smrek, katere je tam postavila mojstrska roka že dolgo pozabljenega umetnika. Bele skale, tiha domovja in nemi kažipoti še posebej krasijo naravo in njeno lepoto.

Sedaj pa zleti izza pečin solnena obla. Solnee ne vzhaja, ampak sfrči kvišku kot velikanski žareč rdeč prst. Kar naenkrat je tam, z enim samim sunkom in ta prizor človeka prijazno iznenadi, posebno če pogleda na penečo brazdo, ki jo pušča parnik za seboj, ki se trese in blišči v žarkih zlatega solnea.

Nato pa se solnce polagoma dviguje iz finskih razpok.

V taki ekstazi sem prebil dve noči na Finskem, dve krasne bele noči, dve gorki severni noči, katerih nikoli ne pozabim. Dvakrat sem videl velikanški žareč prst, bliščečo zlato stezo nad nami. Dvakrat sem videl morskega ptiča, širokokrilega, plavajočega ptiča, ponosnega belega morskega ptiča in delikatni beli pajčolan finske noči obrobline z rdečim žarom, ko je solnce švignilo kviško.

In za tem smo prišli s Stetin, kjer sem se moral zagovarjati na nesramna denuncijanstva, na kar sem začel pisati to knjigo.

Andrej Várady:

Pohabljenca.

Delavska množica demonstrira hrupno po cestah. Mnogo, mnogo razecpanih, od lakote in bede do smrti izmučenih ljudi kaže po cesti svojo moč. Rdeče zastave plapolajo. Klici, preklinjajoči postopajsko gospodo, se dvigajo, klici, zahtevajoči človeško življenje, kipe.

Kjer se ceste križajo, so se stisnili stražniki na konjih in brez konj ob stene in ko je prihrumela množica, navale... Ostre sablje so se zabliskale, konji so drveli čez ljudi. V gozd ljudi so se zagvozili in kamor so padale moreče sablje, se je vzdignil stok in jok in strah in rdeča kri je tekla.

Ko se je zavedel Gregor Sos na postelji v bolnišnici, je začutil blazne bolečine v levi roki. Njegova prva misel je bila, da je ob roko. Poizkušal se je premakniti, otipati roko, dobiti gotovost. Ali komaj se je premaknil, ga je spreletela bolečina, zaječal je in mirno obležal. Usmiljenka pristopi k njegovi postelji.

„Ali česa želite, dobri mož?“

„Ali so mi odrezali roko?“ je vprašal ječeč Gregor Sos.

„Ne, kje naj bi jo odrezali? Pomirite se. Mogoče, da je pozneje niti odrezati ne bo treba.“

Dneve in dneve je ležal Sos, ne da bi vedel kaj o sebi. Strašen ogenj je divjal po vsem njegovem telesu in v levi roki ga je zbadalo tako, kakor bi mu rezali meso v koscih z nje.

Čez več dni, ko so ponehale bolečine, se je začel gibati v postelji. Od vseh strani je prihajalo k njegovi postelji zamolklo ječanje. Ogledaval se je po veliki bolniški sobi. V postelji poleg njega je spal stokajoč bolnik bledih lic. S široko odprtimi očmi je strmel Gregor Sos na to posteljo.

Ko sta bila že tako daleč, da sta mogla govoriti, je dejal proti sosedovi postelji:

„Torej semkaj sva prišla, sosed?“

„Zdravniki so mi odrezali pol noge,“ je ječal oni.

„Meni so pustili roko, ampak roka bo le štrcelj...“

„Najino življenje je pač končano!“

„Šest otrok imam... šest majhnih... nikogar ne bo, ki bi jih hranil... Oh...“

„Jaz imam le tri. S pohabljenko nogo pa tudi za te ne morem zaslužiti.“

„Vi ste stražnik. Dobili boste malo pokojnino...“

„Čeprav jo dobim, je to le neznatna odškodnina za mojo nesrečo.“

Ženi sta jih prišli obiskat. Ženi vsled porodov, skrbi in dela izmučeni proletarki. Prišli sta z žalostnim obrazom, prestrašenimi, objokanimi očmi, preplašeni in trudnih kretenj. Pri postelji sta obstali.

„Kako je,“ je vprašala zdihujoče vsaka svojega moža.

„Kako delate ve? Kaj počno otroci?“ sta poizvedovala bolnika v posteljah.

„Drug drugega sva pohabila,“ sta govorila svojima ženama.

„Šli smo na cesto, da zahtevamo svoje pravice, da napravimo pot naši, toliko časa pridržani grenkobi. In to jim ni bilo všeč. Mi ne smemo na cesto. In vendar smo mi zgradili hiše, mi smo napravili železnice, tudi tlakovali smo cesto in jo obsadili ob obeh straneh z drevjem. A potem ste privihrali vi nad nas, nekateri peš, nekateri na konjih. Tudi vi, sosed, ste jezdili. Ko sem videl, da hrume nad nas, sem kričal: „Sosed, zakaj me preganjate?“ Ali takrat ste že udarili, vaša ostra sablja je preklala mojo roko...“

„Vi pa ste me potegnili s konja, padel sem pod njega. Sedaj je moja noga proč...“

„Tako sva se pokončala drug drugega... Nisem hud zaradi tega.“

Žene so povsile glave in stale ob posteljah. Otirale sta si solze.

„Veste, ljuba sosed,“ je govoril Gregor Sos čez posteljo, „poznam vašega moža že dolgo. V najini mladosti sva delala skupaj pri enem gospodarju. Tudi rojaka sva bila, a pozneje so se ločila najina pota. Vaš mož je postal vojak, a mene cesar ni potreboval. Potem je postal vaš mož v mestu stražnik. Jaz pa sem se oženil in prišel tudi v mesto, kjer sem delal enkrat tukaj, enkrat tam. Naenkrat pa ni bilo več dela, in mi — zakaj naj bi tajil — smo stradali. Tedaj sem pričel razmišljati. Otroka imam, sem mislil, naj še ta dva kice poskusita. Prodajala sta na cesti trakove, vžigalice in druge reči. Vsak večer sta prinesla nekaj krajcarijev, od tega smo živeli. Ali tudi to ni trajalo dolgo. Prišel je mož postave in dejal, naj pošljamo otroke v šolo, ker je v njihovi starosti tam zanje prostor.“

„In kruh?“ sem vprašal jaz.

„Postava je postava,“ je odgovoril.

„V takih razmerah sem bil, ko sem šel s svojimi tovariši na cesto in potem se je zgodila nesreča. Nisem hud zaradi tega... Le to me boli, da sva drug drugega tako pohabila. Zakaj? — Povejte sosed, zakaj? — Ali sva imela kdaj kaj med seboj? Ali sva storila kaj žalega drug drugemu, kaj ne da ne?“

„Bog naj me kaznuje še bolj, če sem bil kdaj jezen na vas,“ je odgovoril stražnik. Potem je prištevila trpko: „Moral sem...“

“Tudi tedaj, če bi bil tam med množico vaš rodni oče?”

“Da... tudi...”

Stražnikova žena je dvignila svoje objokane oči h Gregorju...

“Vedno sem dejala,” je pričela s stokajočim, tresočim se glasom, “vedno sem dejala svojemu možu... da ta posel ni zanj... Da se zgodi enkrat velika nesreča.”

“Zapovedali so mi... ko bi bil vedel, da se bo stvar končala tako...”

Stražnik ni mogel govoriti dalje, premagal ga je jok.

Tudi Gregor Sos je obmolknil, ginjen je bil. Obe žalostni, bedni ženi sta tolažili...

“Nihče od vaju ni hotel. Vedno sta si bila dobra, ne mučita se več o tem...”

Težka svinčena tihota je legla nad postelji. Le v vseh štirih glavah je bila žgoča misel, kaj bo odslej, kako bo...

Prvi se zdrami Gregor Sos:

“Gospodje imajo lahko delo, sosed. Sede v sobi in le zapovedujejo... zapovedujejo...”

“Res, ti pač...”

“Namesto sebe pošiljajo druge...”

“Nas pošiljajo...”

“Ubogega človeka proti ubogemu človeku, da mori...”

“Najina pohabljenost je njihov greh...”

“Ali kaj dosežemo s tem. Pa vseeno...”

“Da, vseeno...”

Težke skrbi so se pletle okolo postelj, neplodno razmišljanje je vznemirjalo bolnika.

Po dolgih mesecih sta pohabljenca skupno zapustila bolnišnico. Ko sta hodila po dolgem hodniku, je strašno udarjala lesena noga stražnikova od trda tla. Drugemu je pa visel rokav kakor telo obešenca.

Doli pred vrati sta čakali dve izmozgani ženi in kopica otrok. Iz madjarskega.

Kako so prizadete v sedanjosti brezposelnosti razne važnejše ameriške industrije, in kako se vračajo razmere na “boljše”, je razvidno iz statistike, ki jo je izdal urad za Delo v Washingtonu, D. C. Iz te statistike je posneti sledeče:

Industrija	Zaposledni	Zaposledni	Odstotki
	1. jan. 1920	1. jan. 1921	sedanje zaposlenosti
Klavnice in živila	1,111,421	900,941	81 %
Stavbinski material	541,482	437,327	80.7 %
Železnina	2,870,956	1,887,862	69.5 %
Lesni izdelki	703,424	538,766	67.8 %
Strojarne	417,209	271,031	65 %
Tkanina	1,819,590	1,073,086	64.5 %
Stavbinska dela	1,067,572	508,322	47.6 %
Automobili	780,430	240,410	36.8 %

Kako stoje procentualno z brezposelnostjo ostale industrije, iz te statistike ni razvidno. Vsekakor pa je gotovo, da se časi brezposelnosti neboljšajo tako, kakor mislijo nekateri.

Duhovi Golgate.

John S. Clarke.

“Ne boj se! Vlada tiranov ni večna,
ne svečnikov krvave vere.
Na robu so mogočne reke,
valove njene so kalili s smrtjo.
Visoko zdaj pljuskaajo valovi
šumeči in besneči, okrog njih se peneči.
In vidim jih — njih meče, žezla
odnaša reka v pozabnost...”

Shelley (Rosalinda in Heiena).

Moskva ni kakor Petrograd. Petrograd je večrajšnje mesto, Moskva je pa siva vsled starosti. Petrograd ima široke ulice in majhne trge, v Moskvi so gigantski trgi, a ozke ulice; Petrograd je “narejeno” mesto, Moskva je rast stoletij, Petrograd je evropejski, Moskva je azijska, Petrograd se dviga iz valov kakor gospodična, smehljaajoča se jutranjemu solncu, z roso zdravja na njenih kodrih in evetom mladosti na njenih licih, toda Moskva stoji ob svoji majhni reki kakor patrijarh zavrt v misel, gladeč si dolgo brado in premišljuje o preteklosti in vznemirjaajoč se glede bodočnosti. Tukaj se srečujeta okeident in orijent, zapad se meša z vzhodom, starinstvo se spaja z modernostjo in bodočnost meče svoje luči in sence na preteklost in sedanost.

V Petrogradu ne moreš misliti na davno preteklost. Peter, ustanovitelj; ladjedelnice, trgovina, Katarina in Voltaire, Aleksandri in Nikolaji, aristokracija in proletarci, tajna propaganda, nihilisti in teroristi, “žolti listki” in trdnjave, stavke, izgređi in revolucije. Zinovijev pravi, da je Petrograd “zibel revolucije”, a meni se zdi, da je še več ko to. Petrograd je maternica, v kateri je bilo spočeto tisto, kar bo največji in najsijajnejši rod na svetu. V Moskvi pa človek ne more misliti o teh stvareh. Na misel ti pride Jangis kan in Tamerlane, škilavi Tatarji in horde od Volge, Ivan Grozni in strašne mučeniške celice, čudeži in svetniki ter duhovniki “krvave vere”.

Moskva je drugi Rim v marsičem; in Granada v nekaterih rečeh. Je Carigrad, Jeruzalem, Dublin in Glasgow v enem mestu. To se glasi zelo neskladno, ampak Moskva je neskladna. Moskva je naravnost nepopisna. Kadar jo vidiš, čutiš več kot moreš povedati. Je mesto pošastnih duhov, ki ti zapredajo misel s pajčevino temne preteklosti — a vzlie temu je mesto vstajenja, ki ti sveži duha in ga vzpodbuja, stimulira. Mohamedanov polumesec se svetli v solčnih žarkih na vsakem voglu, Kristusov križ štrli proti nebu v vsaki ulici in rdeča zastava komunizma zmagovalno vihra s tisočerih streh. Ali ni to neskladje?

Kljub vsem tem razlikam sta obe ruski prestolnici prava bisera v kroni romantike, vzbujajoči tista čuvstva, s katerimi se rahločutni duhovi radi poigravajo. V Moskvi je star, siv zid, ki tvori pobožje strmini, na kateri je bil sezidan trg, očipkan z drevesi. V vznožju trga je “Delavoji dvor” (naš

hotel) in stari zid spaja bližnjo ulico z vzositim lokom. V tem zgodovinskem kotu so bili najbesnejši boji v novembru 1917. Stene starodavnega loka in sosednih poslopij imajo znamenja krogel od vrha do tal. Velike brazgotine kazijo zidovje, na katero je bilo koncentriran ogenj iz strojnice, in v lesu je videti razcefrane luknje. Sicer so se vršila na tem mestu strahovite bitke že neštetokrat, ali takrat so tod letele brze pšice barbarskih Mongolov. Človek se morda vpraša: Zakaj mora ravno ta vogal v Moskvi največ trpeti vsled bojev v vseh dobah? Vojaški ljudje imajo seveda takoj odgovor: Zato, ker je to "strategična točka". Pojdite izpod loka po ulici kakih dvesto jardov, nato pa krenite čez nizki, toda strmi breg na desno in stopili boste na "Krasnajo Ploščad" ali Rdeči trg. Tako veličastnega trga ni v nobenem mestu na svetu. Na zapadni strani je trg zaprt s slikovitim zidovjem Kremla, na južni so krasna Spaskoja vrata, na severni pa Nikolajeva; na vzhodni strani so nekdanje arkade (pobočni hodniki), ki se imenujejo "Rjadi", in na enem koncu arkad je rdeče poslopje zgodovinskega muzeja, na drugem pa cerkev sv. Bazilija.

Pred arkadami stoji v širokem obsegu grupa spomenikov, predstavljajočih Minina, živinskega trgovca iz Nižnija, ki poziva princa Požarskega, da osvobodi Rusijo Poljakov in poklanja vse svoje premoženje v ta namen. Lepi kipi, delo Martova, ruskega umetnika.

Nasproti cerkve sv. Bazilija stoji okrogla stavba. To je "Lobnoje mjesto", kjer so ruski carji v starih časih objavljali svoje infamne in lažnive proklamacije. S tega obzidanega odra je Ivan Grozni leta 1547. s solznimi očmi obljubil, da bo vladal milostno in modro. Tukaj je vodil osla, katerega je zajezdil patrijarh na vsako Velikonoč, in tukaj je Ivan Grozni manifestiral svojo modrost in dobrotljivost v poznejših letih z groznimi čini, ki so mu dali pravilno ime Grozni. Z infamnim delom je prišel leta 1565., ko je na tem mestu dal usmrtiti princa Aleksandra Gorbati-Šujškega in njegovega 17-letnega sina. Ravno tisti dan sta bila obglavljena še dva princa, vrhovni častnik in dvorni točaj, princ Ševirjev je pa bil naboden na kol, na katerem se je zvijal v strašnih mukah dvanajst ur, preden je umrl. Pet let kasneje — 25. julija 1570. — je dal Ivan Grozni postaviti osemnajst vešal na tem trgu, okrog katerih je bilo razpostavljenih vse polno raznega mučilnega orodja; v bližini je gorel velik ogenj, nad katerim je visela velika železna lesa. Zakaj vse to? Morda mi ne verjameš, dragi čitatelj, toda verjeti smeš ruskemu zgodovinarju Karamzinu. Naj on opiše dogodke tistega dne:

"Ko so prebivalci Moskve videli strašne priprave, so bili prepričani, da je prišel njihov zadnji dan in da je car sklenil pokončiti glavno mesto z vsem prebivalstvom vred. V silnem strahu so bežali in se poskrili, kjer je kdo mogel, in pustili so svoje prodajalnice odprte in denar nezastražen. Trg je bil kmalu prazen, edino četa opričnikov (Ivanovih vojakov) se je gibala med vislicami in okrog

ognja. Nekaj časa je vladal mrtvaški mir v mestu, ali naenkrat se je zaslísal glas bobnov. Pojavil se je car na konju in zraven njega je jezdil njegov najstarejši sin, ljubljenee očetov. Za njim so prišli, bojarji, principi in garda v vrsti, nato pa so sledile žrtve. Bilo jih je okrog tristo. Vlekli so se kot strahovi, bledi, ranjeni, krvaveči in raztrgani, da so komaj premikali noge. Ivan je došel do vešal in se oziral okrog sebe; začudil se je, ker ni bilo gledalcev in takoj je ukazal vojakom, da prižene prebivalce na trg. Ker ni mogel čakati, je sam zdirjal na konju po ulicah in klical Moskovčane, da naj gredo gledat prizor, ki ga je pripravil zanje. Obljubil jim je, da njim se ne zgodi nič žalega. Ljudje se niso upali prezreti njegov ukaz in so prišli iz kleti ter drugih skrivališč in se plazili, tresoč se groze, na morišče. Kmalu je bil ves trg napolnjen; celo na obzidju in strehah so stali gledalci. Nato je car zavpil na ves glas: "Moskovčani! Videli boste muke in eksekucije, s katerimi kaznujem izdajalce. Odgovorite mi, ali je moja sodba pravična?" V strahu, da si ne nakopljejo carjeve jeze, so ljudje odgovorili: "Živel car, naš gospodar! Pogin tvojim sovražnikom!" Ivan je bil zadovoljen. Velel je, izbrati osemdeset obsojencev, ki so se mu zdeli najmanj krivi, in jih pomilostil. Tajnik carskega sveta je nato razgrnil velik kos kože in čital imena obsojencev. Viskovati je bil prvi na vrsti. Car mu ukaže, da stopi naprej in sam prečita svojo obsodbo. Ko se je to zgodilo, so rablji planili po njem. Zavezali so mu usta, obesili ga za noge in razsekali njegovo telo na kose. Maluta-Skuratov je stopil s konja in prvi odrezal uho obsojencu.

Druga žrtev je bil blagajnik Funikov, prijatelj Viskovatega, ki je bil tudi obsojen zaradi izdajstva na temelju zelo rahlih dokazov. Njega so oblivali zdaj z vrelo in zdaj z ledeno vodo. Umrl je v strašnih mukah. Ostale so obesili, ali so jim prerezali vratove in druge so razsekali s sekirami. Car ni mogel mirno gledati mučenja in umiranja, marveč je hotel pomagati. Zakadil se je s svojim konjem med obsojence in pognal sulico skozi telo nekega stareca. V štirih urah je bilo usmrčenih čez dvesto oseb! Ko so rablji dokončali grozno delo, so se zbrali v krogu okrog carja, zavihteli krvave meče in sekire in divje vzdikali: "Hojda, hojda!" S tem so povečali carjevo obsodbo. Ivan si je ogledal kupe trupel na trgu — ampak zadovoljen še ni bil. Videti je hotel sorodnike umorjenih ljudi in se nasititi z duševnimi mukami nesrečnežev. Obiskal je ženi Viskovatega in Funikova na njunem domu in se smejal med njunim jokom, potem je pa velel obe mučiti in vzel jima je vse premoženje. Mučiti je hotel tudi hčer Funikove, petnajstletno deklico, toda pustil jo je, ko je obupno plakala, in jo dal svojemu sinu, da je nasičeval z njo svojo pohotnost. Pozneje je deklica z materjo in ženo Viskovatega vred umrla v samostanu vsled terorizma in žalosti.

Tiran je počival tri dni, kajti treba je bilo pokopati mrliče. Četrty dan je pa pripeljal nove žrtve na trg in krvavi prizor se je ponovil. Maluta-Sku-

ratov, glavar rabljev, je razsekal trupla usmrčencev na drobne kose, ki so ležali na trgu osem dni, dokler jih niso požrli psi. Žene osemdesetih usmrčencev so bile utopljene v reki".

Tako zgodovinar. V gornjih vrsticah je na kratko popisano delo le dveh dni, katerega so vršile zveri, imenovane monarhi, s katerimi je bila okužena naša zemlja zadnjih pet tisoč let. Ni čuda, da pravijo Rusi tej majhni stavbi na Rdečem trgu "Lobnoje mjesto", to je mesto lobanj, kakor se imenuje tudi Golgota ali gora Kalvarija v Jeruzalemu. Zato je Moskva tudi Jeruzalem.

Toliko iz zgodovine krvave kartjere Ivana Groznega. Stoštirideset let kasneje je bil Peter Veliki car Rusije. Ta car je junak v šolskih knjigah. Kdo ni čital o "skromnem" vladarju, ki je "delal" v ladjedelnici kakor "navadno tesar" in ki je sezidal Petrograd? Bluf! Rusko ljudstvo je tako "ljubilo" tega krvoločnega tirana, da je rebeliralo proti njemu. Celo njegova telesna straža, tako imenovani "streli" so se uprli. Ali je skromni in dobri Peter popravil krivice? Poglejmo v Maxwellovo zgodovino (stran 143) in pomnimo, da je bila ta tragedija vpriporjena natančno po vzorec Ivana Groznega, ki je "javno zabaval" Moskovčane na Rdečem trgu pred stoštiridesetimi leti:

(Dalje prihodnjč).

UTRINKI.

Socialistični dnevnik "New York Daily Call" toži glavnega poštarja Burlesona za \$500.000.00 odškodnine, ker je odvzel listu v teku vojne drugi razred pošto in na ta način list skoraj gospodarsko vprèpastil. Če bo imel "Call" pri tej zanimivi tožbi kaj sreče, je zelo kočljivo vprašanje.

Pri volitvah na Holandskem so dobili socialisti v razne krajevne, deželne in državne postavodaje 1.200 mandatov. Komunisti so dobili 34 mandatov. Izmed 100 poslancev (toliko šteje holandski parlament) imajo socialisti 22, komunisti dva, neodvisni socialisti pa enega poslanca. V ta parlament je volilo svoje poslance 17 raznovrstnih političnih strank.

V Amsterdamu imajo socialisti v mestnem svetu izmed 45 svetovalcev 13, 6 jih imajo komunisti in enega neodvisni socialisti; v Rotherdamu so izvolili socialisti v mestni svet 19 zastopnikov, komunisti pa enega; v Hagu so izvolili socialisti 11 mestnih svetovalcev in komunisti dva; v Groningen so izvolili socialisti v mestni svet 10 zastopnikov, komunisti pa 1. V tej proporeiji je rezultat volitev v vseh krajih.

Med zavezniškimi diplomati kakor med voditelji raznih političnih struj v Nemčiji, Franciji, Rusiji, v Avstriji in Angliji ugibljejo, kakšen rezultat bo imela na politični položaj v Nemčiji in drugod okupacija zavezniških sil nemških industrijskih

centrov ob Reni, Duesseldorfa, Duisburga in Duhror-tha in morda tudi Essena, ker je nemška komisija odklonila pogoje zaveznikov glede na plačevanje vojne odškodnine.

Nekateri pravijo, da je zavezniška okupacija teh važnih industrijskih centrov ob Reni voda na mlin boljševiške aktivnosti v Evropi, med tem ko trdijo drugi, da je to samo propaganda, ki ima namen ostrašiti zaveznike, da bi postopali napram Nemčiji glede vojne odškodnine bolj popustljivo. V obeh slučajih bo prejkone nekaj resnice, toda tisti, ki tako ugibljejo vedno pozabljajo, da je na dnu zadeve o vojni odškodnini nekaj temeljitejšega: zadeva pravičnega miru, ki ga versailska mirovna konferenca ni dala — ne le kar se Nemčije in njene odškodnine tiče, ampak za milijone drugih ljudstev in narodov. To ve Francija in ve Anglija, za to hočeti izvesti svoje načrte z vojaško diktaturo. Kako dolgo bo šlo tako naprej, bo pokazala bodočnost. Karkoli se že zgodi, je gotovo eno: da Rusija in razni drugi narodi, ki so pričakovali od versailske konference pravičnega miru, pa ga niso dosegli, tega ne bodo pozabili.

Civilne svobodščine v Ameriki se od dne do dne krajšajo. Ne bo dolgo, ko bodo podobne mesece, kadar je mlaj. Na dnevnem redu so deportacije, preganjanje nezaželenih manjšin in sodnijske prepovedi napram unijam. Najbolj razsaja kapitalistični razred s svojimi šikanami, kakor je doglala American Civic Liberties Union, ki ima svoj gl. stan v New York, po severozapadnih državah in v New Englandu.

V St. Paulu, Minn., je bil pred kratkem obsojen v ječo Jos. Gilbert, organizator Non-Partisan Lige, ker je v vojnem času dejal, da če bi se jemalo za vojne namene na tak način, kakor se jemlje človeška kri tudi imetje, bi bila vojna končana v 24 urah.

V Novi Mehiki so našle krajevne oblasti pri Harry Goodlandu, ko so ga aretirale radi pohajkovanja, nekaj znakov organizacije I. W. W. in je dobil za to 30 dni zapora.

V New Yorku je bilo pred kratkem deportiranih v Rusijo 55 mož, 4 žene in 12 otrok, ki so bili aretirani meseca januarja 1920 radi komunistične aktivnosti. Deportiranci so bili iz Detroita, Clevelanda, Chicage in Pittsburgha.

Od 1. januarja 1919 do 1. januarja 1921 je bilo določenih za deportacijo 1.110 oseb. Izmed teh je bilo 505 inozemcev, ki so bili označeni kot anarhisti, ostali pa radi komunistične agitacije. Radi pomanjkanja transportnih sredstev pa je bila deportacija mnogih odložena.

500 novih članov J. S. Z. in 75.000 novih članov socialistični stranki bo pomenilo, da je prišla tudi socialistična stvar v Ameriki v "normalej" in ne le Hardingova stranka, o kateri mislijo mnogi, da je edina stranka, ki ima patent na jerobstvo ameriškega naroda.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

KAMPANJA ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV.

Socialistična stranka je podvzela kampanjo za osvoboditev političnih jetnikov.

Kakor je bilo že svoječasno poročano, je zvezni pravdnik Palmer priporočil tedanjemu predsedniku Wilsonu, naj osvobodi Debsa, toda Wilson je ostal za osvoboditev Debsa in ostalih političnih jetnikov gluha in indiferenten do zadnjih dni svoje administracije. Debs je povedal nato, kaj misli o Wilsonu, in njegove besede bodo ostale v spominu ameriškega ljudstva, dokler bo človeštvo čitalo zgodovino.

Ker Wilson ni izvršil svoje naloge in osvobodil politične jetnike, je prevzela to nalogo socialistična stranka. To delo bo vršila na podlagi sledečega programa:

1. Nabirala bo potom svojih organizacij po vsi Ameriki podpise na peticiji, v kateri bo zahtevala od kongresa in senata osvoboditev političnih jetnikov. Na milijone podpisov od strani raznih političnih prosvetnih, industrialnih in drugih organizacij in njenih članov, mora narediti na kongres in senat vtis, da ameriški narod resno misli o osvoboditvi političnih jetnikov.

2. Dne 4. marca se odpre v Washingtonu, D. C. glavni stan "Lobijiranja," ki bo gledal na to, da se osvobodi Debs in vsi politični jetniki izza vojne.

3. Dne 13. in 14. aprila, ob času, ko bo dve leti, od kar je Debs v ječi, se vrši v Washingtonu, D. C., velika demonstracija v prilog Debsa in političnih jetnikov. Delegacije, ki bodo zastopale razne gospodarske in politične organizacije, pridejo iz raznih krajev Amerike. V programu za ta dva dni so vključeni javni shodi, parade, predlaganje peticij kongresu, obiskovanje raznih kongresnikov in senatorjev kakor tudi Bele hiše, da se dobi od vseh intervjuje, ter da se na ta način spozna mnenje postavodajalcev o tej akciji.

4. Teden dni po demonstraciji v Washingtonu, pošlje vsaka krajevna organizacija, ki se vdeleži dne 13. in 14. aprila deputacije, po enega delegata, katerega naloga v Washingtonu bo vprašati kongresnike in senatorje, kakšno stališče nameravajo zavzeti z ozirom na osvoboditev političnih jetnikov.

Kaj morejo storiti pri tej akciji naši klubi?

Klubi Jugoslovanske socialistične zveze lahko store pri tej akciji sledeče: Glavni stan socialistične stranke razpošilja na vse socialistične organizacije, kakor tudi na iste, ki so naklonjene akciji za osvoboditev političnih jetnikov, in od katerih naslove imajo, posebno pole, na katere se nabirajo podpisi amer. državljanov. Te pole je s podpisu vrniti sodrugu Otto Branstetterju, gl. tajniku socialistične stranke, 220 S. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Poleg tega naj sprejmejo klubi resolucijo, ki je pridjana polam, jo po seji podpiseta klubov tajnik in predsednik in naj se pošlje istotako tajniku stranke. Resolucija ima naslov: "Resolution on Release of Eugene V. Debs and Other Political Prisoners."

Klubi, ki imajo kaj blagajne, lahko pošljejo tudi par dolarjev za pokritje stroškov, ki jih ima stranka z delom za osvoboditev političnih jetnikov.

Boj za osvoboditev političnih jetnikov spada v delokrog delavskega razreda, zato je potrebno, da ga izvojuje delavski razred. Prav je imel sodrug Debs, ko je dejal, da če bi ga bil osvobodil Wilson, bi se čutil, da mu mora biti za to hvaležen, ta hvaležnost pa bi oskrnila načelo, radi katerega je šel v ječo in radi katerega je pri volji ostati v ječi do konca svojih dni. Debsa in ostale politične jetnike mora osvoboditi razredno zavedno delavstvo in nihče drugi ne.

Ko tajniki klubov pošiljajo te zadeve strankinemu tajniku Branstetterju, naj naslovijo takole:

Socialist party of America,
220 S. Ashland Blvd.,
Chicago, Ill.

Dear Comrade Secretary:

Enclosed herewith you will find the Petition circular for congress and also the Resolution on Release of Eugen V. Debs and other political prisoners.

Fraternally yours,

.....
chairman.

Sec'y Jugoslav branch No. 1

City Date 1921.

To glede kampanje za osvoboditev Debsa in drugih političnih jetnikov.

Tajništvo J. S. Z.

Sodrug! Ne pozabite, da je mesec marec **rdeči mesec** — mesec za pridobivanje novih članov Jugoslovanske socialistične zveze! In ne pozabite, da je mesec april **Debsov mesec**, namenjen za iste svrhe!

Tajnikom klubov J. S. Z. na znanje.

V par dneh dobe vsi tajniki klubov J. S. Z. konvenčne znamke (Party convention stamps) socialistične stranke, ki jih je izdala strankina eksekutiva za pokritje konvenčnih stroškov. Strankina konvencija se vrši namreč meseca maja v Detroit, Mich.

To znamke so po 50c in jo mora imeti po pravih vsak član v svoji članski knjižici, če se hoče šteti za dobrostoječega člana.

Vsak klub jih dobi poročeno po številu članov v klubu.

Tajniki klubov so prošeni, naj te znamke razpečajo vsaj na prihodnjih dveh sejah kluba, nakar naj pošljejo svoto za razpečane znamke tajništvu J. S. Z.

Ne pošiljajte svote za te znamke na državne tajnike, niti jih ne jemljite od njih, če vas zanje vprašajo, ker vodi račun o teh znamkah za vse klube J. S. Z. tajništvo.

Klubi, ki še niso dobili od državnih tajnikov charter, ali če člani niso dobili "The Socialist World", naj to takoj javijo tajništvu Zveze, da stori na pristojnem mestu potrebne korake.

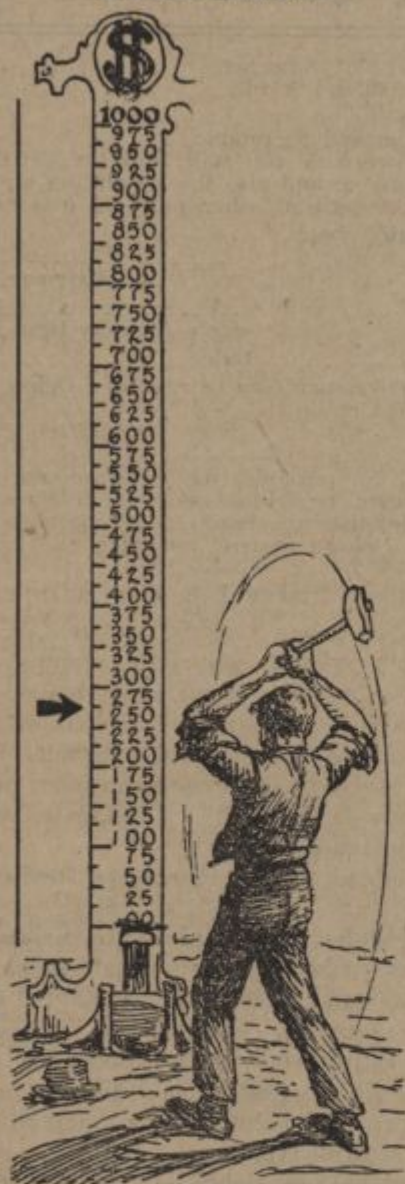
Končno ne pozabite, da je mesec marec **RDEČI MESEC**, in da bo drugi mesec **DEBSOV** — dva meseca za pridobivanje novih članov v Jugoslovansko socialistično zvezo!

Tajništvo J. S. Z.

POPRAVKI:

V zadnjih par številkah je bilo med poročili tajništva J. S. Z. več tiskovnih napak, med katerimi so bile glavne sledeče: V številki 702 se glasi stavek: Angleški člani plačajo pri svojih klubih po 50c na mesec več. Prav bi se moralo glasiti: Angleški člani plačajo pri svojih klubih po 50c na mesec in več. V št. 703 se pod poročilom o srbski akciji glasi stavek: "Budučnost" će biti med srbohrvatskim radništvom u Americi svetlo, koje hoće dovesti to radništvo u redove klasne borbe ovdje. Pravilno bi se moralo glasiti: "Budučnost" biti će medju srbo-hrvatskim radništvom u Americi svetlo, koje će dovesti radništvo u redove klasne borbe u Americi."

Prispevki v tiskovni fond "Proletarca."

IX. IZKAZ.

Hastings, Colo.—Prispevki članstva dr. Pivka, št. 201, SNPJ.: Joe Cekada, \$1.50; J. Milic, \$1.02; po \$1, Steve Iskra in J. Cekada; po 50c, Fr. Slavec, Val. Marinsek, L. Sustersič, Fr. Znidaršič, Anton Pavlevec, J. Buršič, M. Fatur, Martin Kovač in Anton Brgoč; J. Novak, 30c; (pošiljatelj Martin Kovač), skupaj. \$ 9.32

Pullman-Riverdale, Ill.—Po \$1, John Jereb in Joseph Hrvac; Geo. Ule, 25c; (pošiljatelj John Jereb), skupaj. 2.25

Carlinsville, Ill.—(Dr. št. 161, SSPZ.) Po \$1, Joe Kosic in Albert Zalokar; po 50c, Fred Podgornik, Joe Novak, Joe Patten, Frank Walsh, Stanley Gahaber, Chas. Wandling, Jacob Novak, Joseph Učar, Matt Kaitna, Frank Kokal, Fritz Sandner, Mike Maček, Anton Cuder, Nick Kaitner, Roy Kaitner, Louis Ramovs, Rupert Gregorchich, Gabriel Čapi, Andy Hribar, Pitt Kalan, Frank Zamarman, Louis Mahkootz, Martin Kolenc, Steve Darovic, J. J. Yartz, Karl Kaitner, John Spandal, John R. Levstik, Math Novak; po 25c, Math Mrak, Louis Vodisek, D. Lupo, John Lovak, Frank Tomsich, Frank Tomsich, Simon Sinkovic, Matt Podobnik, David Poisolet, John Pogacnik, Pitt Brisk, Joe Orishnik, Frank Jaklich, Paul Jessich, John Novak, John Novak, Louis Vozel; Joe Tursich, 58c; M. Povše, 23c; (nabiralca Joseph Korsic in Joseph Novak; pošiljatelj Joe Oresnick), skupaj. 22.01

Jenney Lind, Ark.—Frank Gorenc, \$3; soc. klub št. 83, \$2; po \$1, Fr. Skrabanja in Fr. Grlic; po 50c, Jan. Oceppek, Filip Wozel, Jan. Sperlic, John Belle, J. Kosmatin; po 25c, Fr. Yesenik, Anton Ravnikar, Fr. Tropšič, Mary Stucin, Jacob Bervar, Jose Sadar, Rozi Sadar, Mary Kolenc, Minnie Kolenc, Leop. Kolenc, Frank Dolar in J. B. Dollar; (pošiljatelj Frank Gorenc), skupaj. 12.50

Philippi, W. Va.—Louis Bartol, \$1; Ciril Klemensič, 75c; John Lampe, 70c; po 50c, Frank Zajc, Louis Debeljak in Frank Koreš; po 25c, John Debeljak, John Grmovšek, Andy Afri, Mike Bogdanik; (pošiljatelj Louis Bartol), skupaj. 4.95

Bon-Air, Pa.—Prispevki članstva soc. kluba št. 220, JSZ. Po \$1, John Kusar, Tony Turšič, Tony Koren, Anton Turšič, John Bizjak, John Svete, Anton Zalar, Anton Persin, Matt Pristavec, John Deželan, Alois Sketel, Vincenc Sadar; socialistični klub št. 220, \$5; po 50c, Lovrenc Turšič, John Klaidar, Frank Pristavec in Frank Turšič; po 25c, Tomaž Škerbec, Joseph Horvat, Joseph Sketel in Frank Martinčič; Peter Bukovec, 35c; (Nabiralec John Kusar), skupaj. 20.35

Welleetka, Okla.—V. Ločnikar. .60

Cleveland, O.—Društvo "Naprej", št. 5, SNPJ., \$10; Frank Černe, \$1; po 50c, Frank Somrak, Joe Kosuta, Frank Svigel, Joe Lazar, L. Medvesek, Jernej Rožanc, Mike Cvelbar, John Pecek; po 25c, Jos. Filipich, G. Medvesek, Anton Zadnik, Frank Paulin, Jos. Miljanar, neimenovan, T. Svegl, Frank Branisel, Peter Sterk, John Tavear, John Smrke; po 10c, B. Paulin in Kramarsič; John Perušek, 30c; skupaj. 18.25

Girard, Kans.—John Lekse. .50

Chicago, Ill.—Mary Udovich nabrala na prireditvi Slov. dram. društva dne 27. feb. 2.84

Oakmont, Pa.—Po \$1, John Ban, Martin Horvatin in Joseph Rojec; Rock Lesar, 20c; po 10c, Frank Potepan in Frank Mestek; (pošiljatelj John Ban), skupaj. 3.40

Chisholm, Minn.—Lovrenc Jenko. .40

Springfield, Ill.—Frank Čopi. 1.00

Collinwood, Ohio.—Joseph Petek, \$5; John Dejak, 50c; skupaj. 5.50

Irwin, Pa.—Društvo šte. 129, SSPZ., (pošiljatelj Thos. Milharčič). 5.00

Springfield, Ill.—Frank Besjak. .50

La Salle, Ill.—Druš. Triglav, št. 2, SNPJ. 5.00

Skupaj. \$114.37

Zadnji izkaz. \$1,135.05

Skupaj. \$1,249.42

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin so poslali:	
Anton Oceppek, Clairton, Pa.	8
Frank Richter, Montana	1
Frank Klun, Chisholm, Minn.	1
Charles Pogorelec, Chisholm, Minn.	7
P. Kisovec, Detroit, Mich.	1
E. Bajec, Detroit, Mich.	1
F. Vezovisek, Breezy Hill, Kans.	1
Joe Oresnik, Carlinsville, Ill.	2
Frank Mivsek, North Chicago-Waukegan, Ill.	7
John Jereb, Riverdale Sta., Chicago, Ill.	1
August Komar, Cleveland, O.	3
Frank Besjak, Springfield, Ill.	1
Lawrence Gorjup, Cleveland, O.	4
Joseph Petek, Collinwood, O.	2
John Miklich, Johnstown, Pa.	2
Anton Lavrich, Yukon, Pa.	2

To so naročninne, ki so jih poslali agitatorji, odnosno zastopniki Proletarca. Ali ne bi mogli do drugega tedna pridobiti kakega novega naročnika Proletarcu tudi Vi?

Za Bon-Air, Pa.

Člane socialističnega kluba št. 220 V Bon-Air opozarjam, naj se bolj redno vdeležujejo klubovih sej. Seje so vsako tretjo nedeljo ob 2. popoldne v Bon-Air.
John Kusar, tajnik.

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH J. S. Z.

ZA MESEC JANUAR 1921

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Gl. stanj Soc. stranke	Državnim in okrožnim organizacijam
Ark.	F. Smith	20	5	\$7.40	\$2.50	\$3.12
Ill.	Nokomis	12	1	3.95		
"	Waukegan	6		1.80		
"	Virden	20		6.00		
"	Chicago	83		24.90		
"	Auburn	32		9.60		
"	E. Moline	11	3	4.35		
"	La Salle	15		4.50	18.30	22.87
Iowa	Madrid	6		1.80	.60	.75
Kan.	Gross	12		3.60	1.20	1.50
Minn.	Chisholm	12		3.60	1.20	.150
Mich.	Detroit	114	20	6.00	2.00	2.50
Ohio	Girard	20		6.00		
"	Cleveland	80		25.00	10.00	12.50
Pa.	Forest City	27	2	8.70		
"	Irwin	30	30	19.50		
"	W. Newton	17		5.10		
"	Greensburg	7		2.10		
"	Meadlands	8		2.40		
"	Luzerne	7		2.10		
"	Lawrence	36	4	12.20		
"	S. Fork	12		3.60		
"	Herminie	26	8	21.40	21.40	26.75
Skupaj		499	73	165.80	\$57.20	\$71.49
Rednih znamk		499				
Dualnih "		73				
Članov		645				

ZA MESEC FEBRUAR 1921

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Gl. stanj Soc. stranke	Državnim in okrožnim organizacijam
Ill.	Waukegan	9		2.70	\$.90	
"	Springfield	11	4	4.60	1.50	
"	E. Moline	10	2	3.70	1.20	
"	La Salle	16		4.80	1.60	
"	Pullman	6	1	2.15	.70	
"	Chicago No. 1	30		9.00	3.00	
"	id No. 20	33	10	13.40	4.30	
"	Auburn	27		8.10	2.70	\$19.87
Ind.	Indianapolis	50		15.00	5.00	6.25
Ohio	Collinwood	40		12.00	4.00	
"	Girard	21		6.20	2.10	
"	Cleveland	40		12.00	4.00	12.62
Pa.	Medowlands	16		4.80	4.80	1.60
"	Cuddy	9		2.70	.90	
"	Wick Haven	16		4.80	1.60	
"	Greensburg	8		2.40	.80	
"	Sygan	12		3.60	1.20	
"	N. Newton	18		5.40	1.80	
"	Bon-Air	11		3.30	1.10	
"	Southview	22		6.60	2.20	
"	Avella	17	7	7.55	2.40	
"	Forest City	10		3.10	1.00	
"	Lawrence	39		11.70	3.90	\$23.12
Skupaj		471	24	\$149.60	\$49.50	\$61.86
Rednih znamk razpečanih		471				
dualnih 24 ali članov in članic		24				
Skupaj dobrostoječih		519				

TAJNIŠTVO J. S. Z.

Slovenski delavci, oživite klube J. S. Z. v vaših naselbinah. Kjer kluba še nimate ga ustanovite. Za pojasnila pišite tajništvu J. S. Z.

Konvencija J. R. Z.

Četrta redna konvencija J. R. Z. je dovršila svoje delo dne 12. marca. Zborovala je dva dni.

Sprejela je ponovno resolucijo in program prejšnjih zborov, ob enem pa tudi nekaj novih resolucij.

Pri razpravi o reorganiziranju J. R. Z. so bile debate precej ostre, vendar pa med zborovalci ni bilo načelnih razlik v naziranjih. Vsi predlogi so bili sprejeti ali soglasno, ali pa vsaj z veliko večino, kar dokazuje precejšnjo enotnost mišljenja zborovalcev.

Natančnejši pregled zborovanja bo razviden iz zapisnika, ki ga bomo priobčili, kakor hitro ga prejmemo.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 12. marca (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

IZŠLA JE KNJIŽICA:

"NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI
DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV."

Z vprašanji in odgovori v slovenskem in angleškem jeziku, ki jih mora vedeti vsak prosilec pred sodnikom. Cena 40c. Naročila sprejema tajništvo J. S. Z., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

SEJE KLUBA ŠT. 1, JSZ.

v Chicagi se vrše vsaki tretji petek v mesecu v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. Pridobivajte klubu novih članov in socializmu novih bojevnikov. — Poleg rednega dnevnega reda imamo na naših sejah tudi diskuzije o važnih dnevnih vprašanjih. Ako še niste član, vas bo poset ene naše seje prepričal o potrebi socialistične organizacije, postali boste član in prihajali redno k sejam, kakor naši drugi člani. Organizator.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potem Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potem privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

IZ URADA PREDSEDNIKA S. D. P. Z.

Čas za razne nasvete v prid naši organizaciji je tukaj, še nekaj tednov, pa se bo vršila peta redna konvencija Slovanske Delavske Podporne Zveze.

Pet let bo poteklo, odkar se je vršila zadnja konvencija in veliko se je že v tem času predrugačilo. Časi se v splošnem spreminjajo, treba je bilo v tem času že več izprememb pri organizaciji in še več jih bode potreba predrugačiti.

Kot osem letni gl. odbornik bi imel članstvu marsikaj svetovati iz izkušenj, katere sem imel, posebno kar se tiče sedanjih nepopolnih pravil, kjer pa nisem na mestu za dolgo nadaljni posamezni obstoj naše organizacije, hranim vse moje nasvete za poznejši čas. Svetoval bi pa članstvu naše organizacije, da naj le pridno razpravlja v glasilu, brez ozira na mojih dejanj, vsako stvarno sugestijo od strani članstva naše organizacije bom hranil in predstavil na mestu, kadar bo čas za to primeren, potem naj si bo za posamezno ali pa za združeno organizacijo.

V splošnem pa je odločilni faktor le članstvo, oziroma zastopstvo izvoljeno od članstva, da isto razpravlja in ukrepa vse zahteve skupnega članstva; gl.

odbor je že tako pripravljen, da predloži vse pomanjkljivosti konvenciji, kar jih je zasledil med časom njih uradovanja.

Glavno je, kar bi jaz članstvu naše organizacije priporočal izvolite le take delegate za prihodnjo konvencijo, da bo njim v resnici le namen delo za bodoči obstoj in napredek naših podpornih organizacij! Sobratško pozdravlja vse članstvo S. D. P. Z.

John Prostor.

VAŽNO NAZNANILO.

Franklin, Kans. — Društvo Proletarec, št. 50, SDPZ., je na redni seji dne 6. marca sklenilo, da se skliče izredna seja četrto nedeljo v aprilu (dne 24. aprila), na katero vabimo vsa društva v okrajih Crawford in Cherokee, da pošljejo svoje zastopnike na to konferenco. Na dnevnem redu bo razpravljanje o V. REDNI KONVENCIJI SDPZ. Poleg tega se bodo delegatje domenili, kedaj odpotujejo in s katero železnico, da se lahko skupno odpeljejo na zborovanje v Johnstown, Pa.

Tudi društva, ki ne bodo poslala delegatov, so vabljeni, da pošljejo svoje zastopnike na to konferenco.

Gasper Leskovitz, tajnik.

Razprave h konvenciji S.D.P.Z.

White Valley, Pa. — Čudim se, da se članstvo naše organizacije tako malo oglašja k razpravi o bodoči konvenciji SDPZ. Dosedaj sem opazil o tem samo še dopis brata John Homea iz Kansasa. Z njegovimi nasveti se jaz v splošnem strinjam. Sem mnenja, da bi bilo umestno še pred zborovanjem imenovati odbor za sestavo provizoričnih pravil. Konvencija bi potem iz njih lahko črtala, spremenila, ali pa dodala, kakor bi se že pokazalo umestno iz debat. Na ta način bi se kake dva dni skrajšalo zborovanje konvencije. Gl. odbor naj bi v ta odbor imenoval izmed izvoljenih delegatov primerno število delegatov, ki naj se bi za sestavo pravil takoj pripravili, prišli nekaj časa pred pričetkom konvencije skupaj, ter sestavili nova pravila, oziroma spremenili stara v toliko, da bi odgovarjala našim sedanjim potrebam.

Kar se tiče odbora za prošnje in pritožbe, naj se bi izvolil na konvenciji, svoje posle pa bi lahko reševal po konvenčnih sejah ali pa tudi med konvencijo, kakor navadno delujejo taki odseki.

Zelo priporočljivo bi bilo, da bi konvencija nekaj ukrenila radi glasila. Če se ne motim, ne prejema ravno veliko število našega članstva glasilo, in radi tega niso poučeni o delovanju organizacije v toliki meri, kot bi bilo potrebno. Umestno sklepati o tem bi bilo le tedaj, če bi se pokazalo, da se po združitvi naših podpornih organizacij še zavlačevala. Ako pa se združitve v doglednem času izvrši, bi seveda ne bilo potrebno, da se gubi s takimi razpravami čas.

Kdor ima kake nasvete, ki bi koristili organizaciji, naj se ne boji priti z njimi na dan. Čas je kratek, zato se požurite k razpravi.

Jurij Previč, delegat dr. št. 105.

SEZNAM DO DNE 12. MARCA 1921. POROČANIH
DELEGATOV IN ZASTOPNIKOV ZA PETO
REDNO KONVENCIJO.

(katere se prične dne 2. maja 1921 v Turner Hall, Johnstown, Pa.)

Štev.	Sedež društva	Ime in priimek delegata	Naslov delegata
1	Conemaugh, Pa.,	Aug. Samec, Bx. 7, Park Hill, Pa.	
2	Moxham (Johnstown, Pa.,	John Zupan, R. F. D. 7, Johnstown, Pa.	
3	Franklin, Pa.,	Louis Krasna, Box 218, Cone. maugh, Pa.	
14	Orient, Pa.,	Frank Pavlovic, 1. gl. pom. tajnik, zastopnik).	
15	Sopris, Colo.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
21	Mineral, Kansas,	Martin Oberžan, (preds. gl. por. odbora, zastopnik).	

- 22 LaSalle, Ill., Lenard Alpner, 306—8th Ave., LaSalle, Ill.
 27 Diamondville, Wyo., Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).
 30 Breezy Hill, Kans., John Homec, R. R. 2, Box 160, Mulberry, Kansas.
 38 Bridgeport, Ohio, Martin Koss, R. F. D. 2, Box F., Bridgeport, Ohio.
 50 Franklin, Kansas, Anton Seljak, Franklin, Kans.
 51 Cleveland, Ohio, Frank Budič, 1008 E. 66th St., Cleveland, Ohio.
 52 DeKalb, Ill., Blas Nvak, (gl. tajnik, zastopnik).
 55 Crabtree, Pa., Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).
 57 Wooster, O., Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).
 60 Moon Run, Pa., Mihael Jerala, Box 217, Moon Run, Pa.
 68 Clinton, Ind., Frank Bregar, Box 737, Clinton, Ind.
 70 New Derry, Pa., Joseph Zorko, (gl. podpreds., zastopnik).
 79 Bon Air, Pa., Fronč Tursich, Box 153, Cone-maugh, Pa.
 82 Ringo, Kansas, John Lekša, R. R. 4, Box 230, Girard, Kansas.
 100 Forest City, Pa., Matija Kamin, Box 491, Forest City, Pa.
 108 Chisholm, Minn., Frank Vidmar, 323 N. Poplar St., Chisholm, Minn.
 117 Broughton, Pa., Michael Mali, Box 155, Broughton, Pa.
 123 Springfield, Ill., Joe F. Kren, 1900 E. Stuart St., Springfield, Ill.
 128 Indianapolis, Ind., Louis Sasek, 913 Ketcham St., Indianapolis, Ind.
 130 Eveleth, Minn., Anton Rahne, Box 173, Eveleth, Minn.
 131 Calumet, Mich., Joseph Srebernjak, 511—5th St., Calumet, Mich.
 145 Joliet, Ill., Frank Hočevan, 1120 Broadway St., Joliet, Ill.
 146 Penns Station, Pa., John Trbovc, Manor, Pa., Blas Novak, tajnik.

L'Humanite, glasilo francoske komunistične stranke prinaša vesti, iz katerih je posneti, da vodijo ustajo proti bolševiški vladi francoski in angleški interesi, pri katerih pridejo v poštev seveda še interesi ruskih reakcionarjev caristov in poljske šlahte.

Toda Francija in Anglija podpirajo to ustajo največ z denarnimi sredstvi in ne več toliko z vojaškimi. Zadnje izkušnje, ki so jih imeli zavezniški s Kolčakom, Denikinom in Wranglom, ko so dobili boljševiki od njih toliko vojnega materiala, so jih izučile, da je modrejše, če se kontrarevolucionarjem ne daje orožja, ki pade po navadi boljševikom v roke, ampak le denar in pomoč v vežbanju vojaštva. Ustaja krog Petrograda ni nič drugo kakor ponovno prizadevanje, da se vrže sedanja ruska vlada in postavi na njeno mesto tako, ki bi bila vseč Angliji in pred vsem Franciji. Iz zadnjih sovjetskih poročil je posneti, da bo ta ustaja tak "fizel", kakor so bili vpadi Denikina, Wrangla, Pilsudskija in ostalih pustolovcev.

Iz Washingtona prihaja točno poročilo, ki pojasnjuje, koliko je stala glavne zavezniške države svetovna vojna. Na podlagi te statistike, ki jo je priredil senator Spencer, stane svetovna vojna zavezniške narode 177 milijard, 402 milijona, 269 tisoč in 225 dolarjev. To vse so izgube, ki jih morajo trpeti narodi vsled vojne.

Te izgube odpadejo:

Na Zedinjene države \$41,873,948,223; na Anglijo \$41,202,634,000; na Francijo \$38,272,915,000; na Belgijo \$2,474,731,000; na Kitajsko \$465,376,000; na Italijo \$15,180,847,000 in na Japonsko \$231,818,000. To so številke, ki govore proti sistemu, ki rodi vojne.

Švedska socialistična stranka je izdala proglas, v katerem apelira potom mednarodnega biroja na vse socialistične stranke po svetu, naj se zavzamejo za osvoboditev političnih jetnikov v Ameriki. V ta namen priporoča mednarodno akcijo, ki naj bi bila v vseh ozirih najizdatnejša. Kakšno akcijo priporoča, še ni objavljeno.

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

Naša trdka je opremljena z vsemi potrebinami, ki pridejo v poštev pri balzimiranju in ureditvi pogrebcev.

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK, lastnik,

1814 So. Throp St. Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

PRAVA TONIKA

Dobro zdravje in telesna moč je odvisna največ od pravilnega delovanja želodca in jeter. Najnavadnejše boleti teh dveh prebavnih organov so dyspepsija, neprebavnost, želodčna bol, kolika, žoltenica, žolčavost, zaprtje, zgaga in glavobol.

Znaki, potem katerih se te boleti navadno spoznajo, so: neprijeten občutek na dnu želodca, slabost v želodcu, vrtoглаvost, pokritje jezika z belino, neprijeten vzdih, kisli okus, plavajoče lise pred očmi, vznemirjenje po jedi in splošno slabo razpoloženje.

Severov Balzol

preje Severov življenski balzam

popravi te nered. Uredi organe prebavne sistema in obnovi njihove funkcije. kakor je potreba. Premaga splošno slabost. Je idealna tonika in graditelj telesa. Kupite steklenico še danes in boste ž njo na dobičku.

Po vseh lekarnah.

Cena 85c.

W. F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

NIKDAR POZABLJENI DAN.

Med tem ko ste pri dobrem zdravju, skoro nikdar ne mislite o morebitnem času, ko bi bili bolni. Pa kadar bolezen začne trkati na vrata, potem se šele spomnite na to. Sedaj veste, da bi bilo dobro poznati nekaterega zdravnika, ki vam bi pomagala v tem. Če trpite na želodčnih nerednostih, in če niste še nikdar prej marali Trinerjevega grenkega vina, in če ga sedaj vzamete in se prepričate, da je izborno zdravilo, ta nikdar pozabljeni dan vas bo sprijaznil s Trinerjevim grenkim vinom za vselej. Na tisoče in tisoče naših odjemalcev izražajo taka čuvstva kadarkoli nam pišejo. Mr. William Holenar je rekel na primer v svojem pismu, datirano Highlandtown, Md., 10. januarja sledeče: "Trinerjevo grenko vino mora biti stalno v moji hiši, zato ker je pravo zdravilo za želodčne nerednosti, in jaz ne bom nikdar prestal hvaliti ga." Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili vam bo dal z veseljem informacije tudi o drugih Trinerjevih zdravilih. — Jos. Triner Company, 1333—1345 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$5, pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stari rokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na trdiko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

IZ STAREGA KRAJA

smo prejeli za prodajo večje število knjige "Za staro pravdo", ki razpravlja o agrarnem vprašanju v Jugoslaviji. Knjiga je zelo zanimiva. Stane 60c. Prejeli smo tudi knjigo povestne vsebine "Don Correa"; stane 30c.

Ali ste že čitali knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in brošuro "V novo deželo"? Naročnina za obe knjige je 1.10. Svoto pošljete lahko tudi v poštinih znamkah.

Prijatelj, če ti je potekla naročnina, ne pozabi jo obnoviti. Ne pozabi, da je borba za ekzistenco tega lista mnogo težja, kakor za druge liste. Vedi, da so na delu vse mogoče sile, da se zadušni glasila zavednega organiziranega delavstva. Potrebujemo tvoje pomoči v tvojo korist.

Slovenem priporočamo v posečanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja :: :: :: ::

:: :: :: :: Dobra postrežba.

KARL GLASER, imetelj.

Naročite knjige "Za staro pravdo" in "Don Correa". Obe pošljemo za 90c.